

УДК 81'373:392.51(=161.2)

О. В. Яковлєва,

доктор філологічних наук,

професор кафедри загального та слов'янського мовознавства

Одеського національного університету імені І. І. Мечникова,

Французький бульвар 24 / 26, м. Одеса, 65058, Україна,

тел. : (048)776-04-42,

olga_yakovleva53@mail.ru

ЕЛЕМЕНТИ ГРИ У КОНТЕКСТІ ТРАДИЦІЙНОГО УКРАЇНСЬКОГО ВЕСІЛЛЯ

У контексті обряду українського традиційного весілля виділені й описані елементи трьох різновидів гри, в основі яких лежить гра слів: це, по-перше, гра як вистава; по-друге, гра як змагання і гра як ініціація. Проаналізовані конкретні ритуали, де фрагментарно представлені ті чи інші ігрові елементи. Зроблено спробу з'ясувати причини наявності ігрових елементів у контексті українського весільного обряду.

Ключові слова: міф, ритуал, обряд, символ, гра-вистава, гра-змагання, гра-ініціація.

Світ, в якому жила прадавня людина і живе людина сучасна, є міфічним [13, с. 35]. Роль і значення міфів у житті людини вивчали К. Юнг, Дж. Фрезер, М. Еліаде, М. Костомаров, О. Потебня, О. Лосєв, О. Фрейденберг, Н. Лисюк, В. Давидюк та багато інших учених. Різні типи мислення (у предків – міфологічне; сучасне – суто раціональне, логічне) продукують і різні міфи. Кожний період історії потребує міфу і творить міфи на потребу часу [12, с. 29]. Саме тому міф як джерело казки, обрядів і ритуалів, сюжетів для класичної та сучасної літератури був і залишається на вістрі актуальних проблем гуманітарних наук, зокрема й філології.

Науковці зазначають: у процесі мислення, – як міфологічного, так і наукового, – використовуються не тільки однакові базові одиниці підсвідомого (перцептивно-ментальні

патерни), а й способи їхньої вербальної актуалізації. Різниця є лише у семантичному наповненні таких вербальних одиниць [15, с. 8]. З народження ми занурюємося у міфи, протягом життя засвоюємо міфічні стереотипи, що пронизують усі сфери людського знання й когнітивні традиції. Міф – це спосіб існування свідомості; без міфу і поза міфом немає свідомості. Кожна людина має свій власний так званий **базовий особистісний міф** як специфічний текст, що утворився в результаті семіотичного розгортання ключових для даної особистості слів-символів [там само, с. 45; 48; 50]. Вербальні символи в контексті міфу ми розуміємо як ключові слова; вони є смисловим кодом до того чи іншого міфологічного тексту.

Враховуючи вище сказане, можна припустити, що наші предки мали базові родоплемінні міфи, які лежали в основі колективного мислення. Життєдіяльність колективу у давні часи жорстко регламентували календарні й сімейні обряди, участь у яких брали майже всі верстви населення. В процесі тих чи інших обрядових комплексів формувалися та контролювалися й базові особистісні міфи.

Як відомо, міф і ритуал тісно пов'язані між собою не стільки спільним походженням, скільки семантичною єдністю [9, с. 6]. У вузькому розумінні міф, обряд і ритуал – це специфічні тексти (у широкому – дискурси) з конкретним набором символів, за якими були приховані (бо ніколи не лежать на поверхні!) певні смисли як колективні знання про світобудову, навколишнє середовище, норми моралі у сім'ї та колективі тощо. Старе, тобто знання предків, завжди залишалося у свідомості нового покоління.

На думку В. фон Гумбольдта, саме мова вводить людину в культуру [4, с. 233]. Остання перетворила вид *homo sapiens* на людину духовну. Тільки культура може врятувати людство від наступу варварства. Важливе місце у цьому плані займає гра в широкому значенні. Вона старша за культуру, притаманна і тваринам, і людині; водночас гра – це явище

культури, а протилежністю гри є безкультур'я та варварство [18, с. 6; 20–22].

Елементи гри, в тому числі гру слів, можна знайти у більшості текстів традиційної культури, зокрема й в обрядах. Об'єктом нашої уваги була гра слів, що лежить в основі гри як вистави, гри як змагання і гри як ініціації у контексті українського традиційного весілля, уламки якого дійшли до наших часів у вигляді регіональних варіантів та варіацій. Основними завданнями нашого дослідження були виявлення й аналіз різномірних елементів гри в контексті традиційного весільного обряду українців. Весіллю передували симпатії та взаємні почуття між парубком та дівчиною (майбутніми нареченими), які зароджувалися саме під час молодіжних ігор, проведення календарних свят [11, с. 57].

На Одещині, як відзначають історики-етнографи, ігри, що були пов'язані з календарними святами, майже повністю зникли в середині минулого століття; але більша частина таких ігор була зафіксована, описана, і пам'ять про них збережена дотепер [там само, с. 58–59]. Через ігри молодь легалізувала вчинки, які були заборонені „на людях”, зокрема поцілунок; парубки демонстрували суперництво, чим виказували симпатії до дівчат; дівчата залилися до хлопців. Ігри виникали спонтанно, проводились як у приміщенні, так і просто неба. Виділяють хлоп'ячі та дівчачі ігри, парубоцькі та дівочі; весняні, літні, осінні, зимові, постові [11, с. 58–59].

Сватання – це перший ритуал у традиційному весіллі, під час якого спостерігаємо словесну гру між сватами і батьками нареченої. У цій грі, як у мініатюрній виставі, закарбовані елементи одного з різновидів прадавнього шлюбу, так званого *умикання*, коли майбутню дружину треба було вкрати або вполювати, тобто здобути в результаті боротьби за неї. Іноді такі „умикання” нареченої виконувалися з особливою жорстокістю. Парубок, як справжній мисливець вистежував жертву, а коли помічав, що дівчина залишилась сама біля річки, де набирала воду, на вулиці чи в полі, кидався на неї

з ножем або накидав на неї сітку, хапав за волосся і тягнув до лісу, де його чекали товариші, щоб захистити у разі погоні. Таке полювання на дівчат із сусіднього племені могло бути й колективним у тому випадку, коли войовнича дружина вночі нападала на поселення сусідів, зв'язувала й забирала дівчат. Згодом викрадення набуло релігійного характеру, що й віддзеркалено в різних ритуалах весільного обряду [7, с. 21].

В. Давидюк, досліджуючи первісну міфологію українців, зауважив, що умикання як форма шлюбу, вірогідно, зародилась в енеолітичному суспільстві, не раніше III – II тис. до н. е., у мисливську добу. Такий спосіб пошлюблення на територію України могли занести войовничі племена культур шнурової кераміки, які в той час жили на території від Рейну та Південної Скандинавії до Причорномор'я і Поволжя. У фольклорних текстах є сюжет про вовка з-за гори, що викрав у матері дочку. Цей же науковець припускає, що *вовк* або *два вовчики*, можливо, є свати, або ініціанти, перевдягнені у вовчі шкури, або мисливці-зłodії, що чатують на дівчину з чужої родини [6, с. 138–139].

„Свати стукали у вікно, просилися до хати, посилаючись на пізню годину та втому з дороги. Їх, звичайно, пускали, вони віддавали хліб господарю, сідали й починали розповідати небувалу історію, що ніби вони мисливці, гнали куніцю та запримітили, що вона сховалась у цій хаті, та що вони бажають знайти її <...> Їм відповідають висловом недовір'я та пропонують іти собі геть по-доброму <...> Тоді старости проголошують, що сила на їхньому боці, бо вони в запасі мають ще двох козаків у сінях, та кличуть жениха з дружком. Ті входять і тягнуть за собою й наречену, яка противиться такому насильству <...>” [3, с. 195–196]. Після подальшої розмови з батьками та згоди дівчини на шлюб „батько наказує принести що-небудь, щоб пов'язати цих волоцюг та насильників. Невіста приносить рушники <...>, пов'язує ними старостів через плече <...>” [там само, с. 196].

Сучасні дослідження наводять варіанти описаних вище ігрових елементів у виставі-мініатюрі при сватанні: у жартівливій формі свати називають себе мисливцями, які жечуться за куницю або лисицю, бачили її сліди і те, як вона забігла в цей дім [11, с. 91].

Свати розказують небилиці про те, що „пізня ніченька, і їм нема де переночувати”, що вони шукають куницю, а вона якраз у цей будинок забігла, вони хочуть куницю взяти, а як не куницю, то їхню донечку – гарну дівчицю. Є навіть віршований варіант сватання: <...> *Поки ми до вас дійшли, то немало земель обійшли. Та сьогодні ми з нашим паничем – гарним хлопцем-молодцем, на куницю в лісі полювали, але куницю лише побачили, та не впіймали. Вона побігла по стежині й має бути у вашій хатині. Чи не покажете нам цю куницю, тобто вашу панночку-дівчицю, яка у вас проживає, а наш панич-молодець надію має, що вона до нього вийде та його привітає* <...> [10, с. 7; 21]. Тексти народних пісень донесли відгомін прадавніх часів, коли „умикання” дівчат відбувалося біля водоймищ: *Чи ми тобі, Катрушко, ни казали, чи ми твого серденька ни втишали, шо **ни ходи до броду рано по воду**, та й ни слухай, де голубоньки гудуть, вони тебе молодую изведуть, од ридного батеньки одведуть, до ризвого свекорка призведуть* [14, с. 108].

Хр. Ящуржинський, описуючи українське весілля, називає цей обряд релігійно-побутовою драмою [20]. У деяких регіонах нашої країни сватання було справжньою виставою, яку розігрували всі учасники, вправно виконуючи свої ролі. Детально це описує В. Давидюк: під вечір до хати дівчини приходять поважні чоловіки з довжелезними палицями, які вдають із себе мисливців. Починають невинну розмову про слід куниці, який навів до цієї хати. Стоять у сінях, не просять видати куницю, чекають, щоб їх запросили до хати. Якщо не запрошують, ідуть собі далі, наче й не було розмови, а „мисливці” тільки хотіли дізнатися про куницю. Згоду дівчини на шлюб символізують рушники, якими вона

перев'язує сватів, наче прив'язує чужинців до свого роду. „Знаки на рушниках були родовими знаменнями і по них було легко визначити, до якого роду пристали ці „мисливці”. На Закарпатті замість куниці сватачі допитуються олениці. Решта обряду відбувається за тим самим сценарієм, що й на Поліссі” [5, с. 189].

У селі Серкизів Турійського району Волинської області в кінці минулого століття дружба під час ритуалу *заручини* (сватання з середини ХХ ст. втратило значимість) промовляв такий монолог: *„Йшли ми лісом, булотом, битою дурогою, потомилися та й захтіли вуди напиться. Бачимо – хата. А коло неї – криниця. А з хати виглядає куниця – красна дівиця. Ту нихай вийде та й дасть вудиці для нашого Гриця”* [2, с. 120].

Прадавній шлюб мисливської доби в результаті „умикання” з часом замінився купівлею-продажем нареченої, коли між ворожими племенами встановлювались більш-менш мирні стосунки. Це – період тотальної влади батька як володаря роду, коли дівчину можна продати, і тоді дочка стає статтею доходу родини. Продаж компенсував харчі, що були витрачені на її годування, й робочу силу, якої позбавлялась сім'я. Такий звичай є стійким серед кавказьких і татарських народів, де й досі є традиція платити *калим* за наречену. З давніх часів існує традиція частину калиму віддавати нареченій: так з'являється поняття *приданого*. Спочатку це було за бажанням батьків нареченої, незалежно від того, який калим вони отримували. Серед слов'ян традиція платити калим за наречену занепала, а традиція давати придане є стійкою, як знак вираження батьками любові до дитини [7, с. 22].

На Одещині були зафіксовані такі елементи словесної гри під час розмови батька нареченої зі сватами: – *А скажіть, дорогі гості, звідкіля ви мандруєте і яке діло привело вас до нас?* Староста відповідає: – *Ми чули, що у вас продається голубка, то чи не продасте нам, бо ми давно шукаємо пару для нашого сизокрилого голуба.* Батько нареченої: – *Є у нас*

на продаж голубка. Або: – Є у нас голубка, але ще мала, нехай трохи підросте [11, с. 89]. Часто свати говорили про купівлю-продаж телички, лошиці, ягниці або казали, що бачили, як молода гарненька теличка „забігла сюди”, а вони зайшли дізнатися, „то наша, чи ні” [там само, с. 91]. Говорили, що мають бичка, але без телички нема приплоду [5, с. 189].

Коли молодий зі своїми друзками йшов забирати молоду на вінчання, йому чинили опір, бо треба було викупляти дівчину у батьків (у брата або братів; у сестри або сестер). У такому ритуалі ми стикаємося з елементами гри як змагання. Свашки при цьому співали від імені матері нареченої та самого нареченого: – *Ой знаю, ой знаю, що я маю дати, тільки прошу зятя доню викупляти. – Даю вам за неї цілу копу жита, щоб вийшла Ганнуся вся золотом шита. Даю вам за неї іще корець проса, щоб вона не вийшла до родини боса. Даю вам за неї ще корець пшениці, щоб Ганнуся була гарна молодиці. Даю вам за неї меду й горілочку, бо я маю взяти в вас свою жіночку. Даю вам за неї іще бочку пива, бо буде зі мною Ганнуся щаслива. Даю вам за неї усього багато, бо давно чекають мої мама й тато. Даю вам за неї біленьку хустину, нехай розвеселить всю мою родину. Даю вам за неї усе, що лиш маю, а що саме схоче, то її спитаю <...>* [10, с. 14]. Відгомін старих часів, коли брат бився за сестру, а потім продавав її, закарбовано у такому тексті: *Не наступай Литва, буде з нами битва, будем бити, воювати, Марусі не давати* [20, с. 269].

На Східній Бойківщині за традицією під час гри-змагання ворота чи браму до будинку молодої зав'язували шнурками, а також вивішували різні гасла й написи у жартівливому тоні. Коли дружині молодого дозволяли зайти на подвір'я, свахи, граючи роль чужинців, співали: *Під городом – вода, а в городочку – зілля, вповісте нам, сусідоньки, в котрій хаті весілля, бо ми знаємо свата, не знаємо, де хата <...>* [1, с. 56].

Старший боярин з боку молодого викупував у старшої дружки гільце, яке було символом нареченої. Представники молодого клали гроші на тарілку, а дружки молодої вимагали більшого „викупу”, насміхаючись над боярином. При цьому співали: *Ой не совай та й тарілкою, не мани та й горілкою. Викинь мені золотого, як голуба сивенького <...> У боярина грошей немає, у молодого позичає, у молодого позичає та гілечко викупляє* [11, с. 114]. Гра-змагання, хто заплатить більше грошей за сорочку для молодого, за коровай, який принесли свахи з боку молодого, навіть за подушки, що викупали у сестри молодої, супроводжувалась піснями: – *Ой не дивись, дружбо, ой на ту дружочку, краще із дружбами викупи сорочку. – А наша молода багато коштує, хай за неї молодий гривнів не шкодує <...>* [10, с. 52]. *Крапнув дощик із неба. Кому цих подушок треба? Хто на них буде спати, той буде викупляти. [Іван] буде спати, а боярин викупляти <...>* [11, с. 149].

Елементи гри як ініціації (випробування для молодої) спостерігаємо вже після того, як молоду привезли до хати молодого; його родичі співали: *<...> Вийди, матінко, подивись, що тобі бояри привезли: чи вівцю, чи ярку, чи невістку-куховарку?* [там само, с. 154].

Про ворожі стосунки між родинами, як і про стосунки невістки і свекра та свекрухи, складено багато легенд, пісень, анекдотів. Одна з пісень свідчить про справжню війну між родами: *Ой розходився молодий Іванко по роду та й збираючи свою родину до столу: Ой збирайтесь, моя родинно, до столу, бо ми підимо до мого тестя на війну. Розвоюймо сіни, хату, комору та й заберемо молоду Надьочку з собою* [8, с. 147]. Пісні, що співали подруги молодої, застерігали її: *Там за горою медведь брикає, не йди, Маньочко, свекра ліхая <...>* [16, с. 148].

Після шлюбної ночі починалися справжні випробування для молодої дружини. Мати молодого давала відра невістці, щоб та принесла води. По дорозі молоду жінку зустрічали

хлопці, виливали воду, і вона мусила набирати воду знов і знов, доки її не зустрічав власний чоловік. Принісши воду, невістка повинна була вмити всю чоловічу родину. Потім всі сідали снідати.

Іноді під ноги молодій кидали дрова: якщо підніме – роботяща, відкине ногою – буде ледача. Іноді в хаті навмисно руйнували піч або стіну, щоб невістка, як гарна господиня, швиденько все прибрала. Після від'їзду молодої до свекрів співали пісні, в яких молоду жінку символізувала *куниця* (*кунонька*), а молодого – *соболь*. Символічне значення в цих словах є результатом гри людської уяви. Це свідчить про дуже стійкі прадавні елементи полювання на дівчат, а пізніше – викупу: – *А в нашому дому увезено куну, угадай, мій батенько, що за тую куну дано <...>; Привезено куноньку з чужої сторононьки. – Угадай, старосто, що з тої куни буде? <...>* [17, с. 331, 353, 355].

Не можна забувати і про еротичні мотиви, які довгі часи були актуальні у традиційному весільному обряді українців і яскраво представлені ігровими елементами під час ритуалу комори. Хрестинні пісні, зібрані Г. Сокіл, донесли відгомін таких мотивів: *Зелена, зелена в лузі трава, милая й любая в мужа жона. А він же її зажартував, кунію шубочку попорвав; зажурилась милая. Не журися, милая, кунія шубочка зшита буде, ми з тобою жити будем; будем жити, Бога хвалити, дочок оддавати, синів женити – нам з тобою, мила, вік вікувати* [19, с. 26]; *Молода добра пошила шубочку з чорного бобра, а він її зажартував, бобровую шубочку попорвав* [там само, с. 27].

Проаналізований матеріал переконливо доводить, що ігрові елементи наявні майже в кожному ритуалі українського весільного обряду. Ми виділили три типи гри, що представлені в даному обряді фрагментарно. По-перше, це елементи гри як вистави, що закарбовані у ритуалі сватання (або заручин). По-друге, нами були виділені елементи гри-змагання в ритуалі приїзду молодого до молодої, викупу молодої

тощо. Третій тип гри – це гра з елементами ініціації, тобто випробування молодої як майбутньої господині у домі свекра та свекрухи.

Подальші розвідки в цьому плані вважаємо не тільки цікавими, а й необхідними, що дасть можливість краще зрозуміти колективні міфи наших предків, проникнути у таємниці тріади: мова – культура – гра.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Василечко Л. Таїна весільного обряду / Л. Василечко. – Івано-Франківськ : Тіповіт, 2006. – 127 с.
2. Весілля у селі Серкизів / записала Л. Гапон // Фольклористичні зошити / НАН України, Полісько-Волинський народознавчий центр; Ред. В. Давидюк. – Луцьк : Вежа. – 2005. – Вип. 8. – С. 119–147.
3. Вовк Х. Студії з української етнографії та антропології / Х. Вовк. – К. : Мистецтво, 1995. – 385 с.
4. Гумбольдт В. фон. Избранные труды по языкознанию: пер. с нем. / В. ф. Гумбольдт; ред. пер., предисл. Г. В. Рамишвили. – 2-е изд. – М. : Прогресс, 2000. – 398 с.
5. Давидюк В. Ф. Вибрані лекції з українського фольклору (в авторському дискурсі) [Текст] : [навч. посіб.] / В. Давидюк. – Вид. 2-ге, випр. й переробл. – Луцьк : Твердиня, 2010. – 444 с.
6. Давидюк В. Ф. Первісна міфологія українського фольклору: 2-ге вид., доп. та перероб. / В. Ф. Давидюк. – Луцьк : Волинська обласна друкарня, 2005. – 310 с.
7. Довнар-Запольский М. В. Первобытные формы брака. – М. : КРАСАНД, 2011. – 168 с.
8. Кондратович О. П. „Коса ж моя шовковая”: Дівоча коса в побуті, звичаях та обрядах поліщуків / О. П. Кондратович. – Луцьк : Волинська обласна друкарня, 2006. – 98 с.
9. Копаниця Л. М. Українська лірична пісня: еволюція поетичного мислення: автореф. дис. ... докт. філол. наук: 10.01.07, 10.01.01 / Л. М. Копаниця. – К., 2001. – 31 с.
10. Круковська В. Українське весілля. Ч. 1 / В. Круковська. – Львів : Євросвіт, 2005. – 92 с.

11. Кушнір В. Г. Традиційна весільна обрядовість українців Одещини (20-80-ті рр. XX ст.) / В. Г. Кушнір, Н. О. Петрова. – Одеса : Гермес, 2008. – 256 с.
12. Лифшиц М. Мифология древняя и современная. – М. : Искусство, 1979. – 582 с.
13. Лосев А. Диалектика мифа / А. Лосев. – СПб. : Азбука, Азбука-Аттикус, 2014. – 320 с.
14. Малинка А. Н. Малорусское веселье. Обряды и песни Полтавской, Киевской и Харьковской губерний / А. Н. Малинка // Этнографическое обозрение. – 1889. – № 4. – С. 93–112.
15. Настин И. В. Психолінгвістика / И. В. Настин. – М. : Московский психолого-социальный институт, 2007. – 180 с.
16. Традиційні пісні українців Північного Підляшшя: за матеріалами експедицій 1999–2001 рр. Л. Лукашенко та Г. Похилевич. – Львів : Камула, 2006. – 308 с.
17. Українські народні пісні в записах Зоріана Доленги-Ходаковського. З Галичини, Волині, Поділля, Придніпрянщини і Полісся / З. Доленга-Ходаковський. – К. : Наук. думка, 1974. – 781 с.
18. Хейзинга Й. Homo Ludens. Человек играющий / Й. Хейзинга; сост., предисл. и пер. с нидерл. Д. В. Сильвестрова; Коммент., указатель Д. Э. Харитоновича. – СПб. : Изд-во Ивана Лимбаха, 2015. – 416 с.
19. Хрестинні пісні / Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка; зібрала та упоряд. Г. Сокіл. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2007. – 202 с.
20. Ящуржинский Х. Свадьба малорусская как религиозно-бытовая драма / Х. Ящуржинский // Киевская старина. – 1896. – Т. 55, № 10–12. – С. 234–273.

REFERENCES

1. Vasilechko L. Taina vesil'nogo obryadu / L. Vasilechko. – Ivano-Frankivs'k : Tipovit, 2006. – 127 p.
2. Vesillya u seli Serkiziv / zapisala L. Gapon // Fol'kloristichni zoshiti / NAN Ukraini, Polis'ko-Volins'kiy narodoznavchiy tsentr; Red. V. Davidyuk. – Luts'k : Vezha. – 2005. – Vip. 8. – P. 119–147.
3. Vovk Kh. Studii z ukrains'koï etnografii ta antropologii / Kh. Vovk. – K. : Mistetstvo, 1995. – 385 p.

4. Gumbol'dt V. fon. Izbrannye trudy po yazykoznaniiyu: per. s nem. / V. f. Gumbol'dt; red. per., predisl. G. V. Ramishvili. – 2-e izd. – M. : Progress, 2000. – 398 p.
5. Davidyuk V. F. Vibrani leksiï z ukrains'kogo fol'kloru (v avtors'komu diskursi) [Tekst] : [navch. posib.] / V. Davidyuk. – Vid. 2-ge, vipr. y pererobl. – Luts'k : Tverdinya, 2010. – 444 p.
6. Davidyuk V. F. Pervisna mifologiya ukrains'kogo fol'kloru: 2-ge vid., dop. ta pererob. / V. F. Davidyuk. – Luts'k : Volins'ka oblasna drukarnya, 2005. – 310 p.
7. Dovnar-Zapol'skiy M. V. Pervobytnye formy braka. – M. : KRASAND, 2011. – 168 p.
8. Kondratovich O. P. „Kosa zh moya shovkovaya”: Divocha kosa v pobuti, zvichayakh ta obryadakh polishchukiv / O. P. Kondratovich. – Luts'k : Volins'ka oblasna drukarnya, 2006. – 98 p.
9. Kopanitsya L. M. Ukrains'ka lirichna pisnya: evolyutsiya poetichno-go mislennya: avtoref. dis. ... dokt. filol. nauk: 10.01.07, 10.01.01 / L. M. Kopanitsya. – K., 2001. – 31 p.
10. Krukovs'ka V. Ukrains'ke vesillya. Ch. 1 / V. Krukovs'ka. – L'viv : Evrosvit, 2005. – 92 p.
11. Kushnir V. G. Traditsiyna vesil'na obryadovist' ukraintsiv Odeschyni (20-80-ti rr. XX st.) / V. G. Kushnir, N. O. Petrova. – Odesa : Germes, 2008. – 256 p.
12. Lifshits M. Mifologiya drevnyaya i sovremennaya. – M. : Iskusstvo, 1979. – 582 p.
13. Losev A. Dialektika mifa / A. Losev. – SPb. : Azbuka, Azbuka-Attikus, 2014. – 320 p.
14. Malinka A. N. Malorusskoe vesil'e. Obryady i pesni Poltavskoy, Kievskoy i Khar'kovskoy guberniy / A. N. Malinka // Etnograficheskoe obozrenie. – 1889. – № 4. – P. 93–112.
15. Nastin I. V. Psikhologiya / I. V. Nastin. – M. : Moskovskiy psikhologo-sotsial'nyy institut, 2007. – 180 p.
16. Traditsiyni pisni ukraintsiv Pivnichnogo Pidlyashshya: za materialami ekspeditsiy 1999–2001 rr. L. Lukashenko ta G. Pokhilevich. – L'viv : Kamula, 2006. – 308 p.
17. Ukrains'ki narodni pisni v zapisakh Zoriana Dolengi-Khodakovs'kogo. Z Galichini, Volini, Podillya, Pridnipryanshchyni i Polissya / Z. Dolenga-Khodakovs'kiy. – K. : Nauk. dumka, 1974. – 781 p.

18. Kheyzinga Y. Homo Ludens. Chelovek igrayushchiy / Y. Kheyzinga; sost., predisl. i per. s niderl. D. V. Sil'vestrova; Komment., ukazatel' D. E. Kharitonovicha. – SPb. : Izd-vo Ivana Limbakha, 2015. – 416 p.

19. Khrestinni pisni / L'viv. nats. un-t im. Ivana Franka; zibrala ta uporyad. G. Sokil. –L'viv : LNU im. Ivana Franka, 2007. – 202 p.

20. Yashchurzhinskiy Kh. Svad'ba malorusskaya kak religiozno-bytovaya drama / Kh. Yashchurzhinskiy // Kievskaya starina. – 1896. – T. 55, № 10–12. – P. 234–273.

О. В. Яковлева

ЭЛЕМЕНТЫ ИГРЫ В КОНТЕКСТЕ ТРАДИЦИОННОЙ УКРАИНСКОЙ СВАДЬБЫ

В статье выделены и описаны элементы трех разновидностей игры на материале обряда традиционной украинской свадьбы. Проанализированы конкретные ритуалы, в которых выделены элементы игры-представления, игры-соревнования, игры-инициации. Предпринята попытка объяснить причины наличия игровых элементов в контексте свадебного обряда.

Ключевые слова: миф, ритуал, обряд, символ, игра-представление, игра-соревнование, игра-инициация.

O. V. Yakovleva,

Doctor of Philology,

Professor of General and Slavic Linguistics Department,

Odesa I. I. Mechnikov National University,

24 / 26, Frantsuzky Blvd., Odesa, 65058, Ukraine,

tel. : (048)776-04-42,

olga_yakovleva53@mail.ru

ELEMENTS OF PLAY IN THE CONTEXT OF TRADITIONAL UKRAINIAN WEDDING

Summary

The theme of the study is elements of the game in the context of the traditional Ukrainian wedding. The subject of the study is disparate

elements of the game in the context of traditional Ukrainian wedding ceremony that came to our times from different regions of Ukraine in different versions and variations. Taking under consideration the fact that the game has always had great importance in human life, both ancient and modern, and given the results of the study of Hëyzynhy Johan where the author set out to exclude gaming elements at different stages of the wedding ceremony, to analyze them, to explain the relationship of elements of the evolution of marriage. In the first stage of the wedding ceremony – Matchmaking – we have identified such element of the game as play, which was performed by match makers, a groom, a bride and parents of the girl. The scenes of hunting and sale as ancient forms of marriage among the Slavs were played out at this stage. The following game elements relate to the competition, when the members from the groom's side demonstrate strength, intelligence and dexterity to conquer the bride. The third kind of game which we called initiation game (game as aprobaton) is for his young wife, who at the last stage of the wedding ceremony demonstrates the skills of a good hostess and thrifty wife. Thus, the study draw us to conclusion that further explorations in this area are interesting and necessary, which will give us a better understanding of collective myths of our ancestors, allow us to penetrate the secrets of the triad: language – culture – game.

Key words: myth, ritual, ceremony, character, game play, game competitions, game initiation.

Надійшла до редакції 14.08.2016 р.